

IV

(Informacje)

INFORMACJE INSTYTUCJI, ORGANÓW I JEDNOSTEK ORGANIZACYJNYCH
UNII EUROPEJSKIEJ

RADA

**Wspólne sprawozdanie Rady i Komisji z 2015 r. z realizacji odnowionych ram europejskiej
współpracy na rzecz młodzieży (2010–2018)**

(2015/C 417/03)

Kapitał ludzki i społeczny, jaki stanowi młodzież, to jeden z najważniejszych zasobów Europy na przyszłość. Unia Europejska i jej państwa członkowskie powinny inwestować w potencjał, którym 90 mln młodych Europejczyków dysponuje pod względem umiejętności, kreatywności i różnorodności.

Kryzys gospodarczy dotknął szczególnie mocno młodzież. Zwiększyły się dysproporcje między osobami o większych i o mniejszych szansach w społeczeństwie. Niektórzy młodzi ludzie są coraz częściej wykluczeni z życia społecznego i obywatelskiego. Co gorsza, niektórym zagraża bierność, marginalizacja, a nawet radykalizacja postaw prowadząca do aktów przemocy.

Dlatego też Komisja i państwa członkowskie kontynuowały w latach 2013–2015 współpracę mającą na celu poprawę szans młodych ludzi na zatrudnienie, ich integrację na rynku pracy, ich włączenie społeczne i większe zaangażowanie. W obliczu rosnących podziałów społeczno-ekonomicznych należy prowadzić politykę, dzięki której będzie można kontynuować rozwiązywanie poważnych problemów społecznych, przed którymi stoją młodzi ludzie. Musimy znaleźć trwałe rozwiązania, które pozwolą nam stawić czoła bezrobociu wśród młodzieży, wzmacniać włączenie społeczne i zapobiegać radykalizacji postaw prowadzącej do aktów przemocy. Wymaga to bardziej systematycznej współpracy w wielu dziedzinach polityki na szczeblu UE i państw członkowskich, takich jak zatrudnienie, kształcenie, szkolenie, przeciwdziałanie dyskryminacji, polityka społeczna, kwestie dotyczące obywatelstwa (w tym obywatelstwa Unii) i sprawy młodzieży, ale także kultura, sport i ochrona zdrowia.

W latach 2016–2018 ramy europejskiej współpracy na rzecz młodzieży⁽¹⁾ powinny stawiać sobie za cel poprawę szans różnych grup młodzieży, zwłaszcza tych, które zagrożone są wykluczeniem społecznym. Powinno to w rezultacie pomóc im w znalezieniu dobrych miejsc pracy i w zaangażowaniu w życie społeczne. Finansowanie unijne w ramach programu Erasmus+ będzie uzupełniać współpracę polityczną w zakresie pracy z młodzieżą, wolontariatu i udziału w życiu demokratycznym. Inne instrumenty, Europejski Fundusz Społeczny (EFS) i Inicjatywa na rzecz zatrudnienia ludzi młodych, zapewnią finansowanie ukierunkowane na integrację młodych ludzi na rynku pracy oraz na rozwój kapitału ludzkiego.

1. Wprowadzenie

UE wspiera zatrudnienie młodych ludzi, ich szanse na zatrudnienie i włączenie społeczne, zwłaszcza w swoim programie na rzecz zatrudnienia, wzrostu i inwestycji, strategii „Europa 2020” oraz poprzez finansowanie takich programów unijnych, jak Erasmus+, EFS i Inicjatywa na rzecz zatrudnienia ludzi młodych.

Ponadto UE wspiera, koordynuje i uzupełnia działania państw członkowskich poprzez ramy europejskiej współpracy na rzecz młodzieży, zgodnie z art. 6 i 165 TFUE. W tych ramach współpracy wzywa się Unię Europejską i państwa członkowskie do:

— stwarzania większych, a przy tym równych szans wszystkim młodym ludziom w dziedzinie edukacji i na rynku pracy, oraz

⁽¹⁾ Rezolucja Rady z dnia 27 listopada 2009 r. w sprawie odnowionych ram europejskiej współpracy na rzecz młodzieży (2010–2018), (Dz.U. C 311 z 19.12.2009, s. 1).

— promowania aktywności obywatelskiej, włączenia społecznego i solidarności wszystkich młodych ludzi.

Poprzez działania obejmujące gromadzenie dowodów, wzajemne uczenie się i dialog z młodzieżą ramy te wspierają działania w ośmiu obszarach: kształcenie i szkolenie, zatrudnienie i przedsiębiorczość, zdrowie i dobra kondycja, zaangażowanie, wolontariat, włączenie społeczne, młodzież i świat oraz kreatywność i kultura.

Niniejsze sprawozdanie zawiera ocenę postępów w realizacji celów i priorytetów określonych w ramach współpracy na lata 2013–2015, w oparciu o ocenę sytuacji młodzieży i działania polityczne podjęte na szczeblu UE i państw członkowskich.

2. Dzisiejsi młodzi Europejczycy ⁽²⁾

Od 2013 r. skutki kryzysu nadal są mocno widoczne, jeśli chodzi o młodych ludzi. Przechodzenie od dzieciństwa do wieku dorosłego staje się coraz bardziej złożone i ma coraz bardziej indywidualny charakter, przy czym jest to tendencja, która gwałtownie rośnie od 2008 r. W procesie tym kluczową rolę odgrywają takie zmiany, jak przejście od nauki do pracy i od zależności finansowej do zarządzania własnym budżetem, a także potrzeba zdobycia autonomii, która jest jednoznaczna z wystawieniem się młodych ludzi na działanie zmiennych warunków gospodarczych, społecznych i środowiskowych. Podejmowane działania polityczne powinny towarzyszyć młodym ludziom w tym procesie i pomóc im w pełnym wykorzystaniu swojego potencjału.

Poniższe dane pokazują w skrócie sytuację młodzieży w wieku 15–29 lat ⁽³⁾.

Obecne pokolenie młodzieży jest lepiej wykształcone niż jakiegokolwiek inne...

Wskaźniki dla edukacji pokazują występowanie pozytywnych tendencji. Pomimo utrzymujących się w UE znacznych różnic zmniejsza się obecnie liczba osób wcześniej kończących naukę ⁽⁴⁾.

Odsetek osób z wyższym wykształceniem wzrósł z 33,8 % w 2010 r. do 37,9 % w 2014 r. ⁽⁵⁾. Choć stopa bezrobocia wśród osób z wyższym wykształceniem w UE wzrosła, jest ona nadal znacznie niższa niż w przypadku osób z wykształceniem na poziomie najniższym. Mimo to grupa ta może jednak stanąć przed problemem niepełnego zatrudnienia oraz sytuacją, w której kwalifikacje są zbyt wysokie w stosunku do możliwości na rynku pracy.

Wielu młodych ludzi buduje sieci społeczne, łącząc globalne możliwości komunikowania się z lokalnymi korzeniami: w roku 2014 w internetowych sieciach społecznościowych uczestniczyło 82 % młodzieży. Młodzi ludzie włączają się w nowe formy uczestnictwa w życiu politycznym, korzystając często z mediów społecznościowych, ale raczej rzadziej niż starsze pokolenia biorą oni udział w wyborach. Wielu z nich jest jednak aktywnymi członkami społeczności lokalnej; w 2014 r. około połowa należała do co najmniej jednej organizacji, a co czwarty zajmował się wolontariatem ⁽⁶⁾. Ten zróżnicowany obraz zaangażowania młodych ludzi podaje w wątpliwość obecne sposoby rozumienia tego, czym jest aktywność obywatelska.

... ale kryzys stworzył nowe podziały

Wielu młodych ludzi ma trudności ze znalezieniem dobrej pracy i to stanowi dla nich poważną przeszkodę na drodze ku niezależności. Pomimo odnotowanego w większości państw członkowskich spadku stopy bezrobocia wśród młodzieży po roku 2013 – w którym bezrobocie było rekordowo wysokie – stopa ta jest nadal niepokojąca: 8,7 mln młodych Europejczyków nie może znaleźć pracy ⁽⁷⁾, a odsetek tych, którzy dotknięci są długotrwałym bezrobociem lub którzy są zmuszeni do pracy w niepełnym wymiarze godzin, pozostaje wysoki.

Ogółem 13,7 mln osób nie pracuje, nie kształci się ani nie szkoli (NEET) ⁽⁷⁾. Blisko 27 mln zagrożonych jest ubóstwem lub wykluczeniem społecznym. Wskaźnik ubóstwa jest wyższy w przypadku młodych ludzi niż w odniesieniu do ogółu społeczeństwa, a wymuszona praca w niepełnym wymiarze godzin lub długi okres zatrudnienia tymczasowego sprawiają, że to pokolenie zagrożone jest długotrwałym ubóstwem ⁽⁸⁾.

⁽²⁾ Szczegółowe informacje na temat źródeł danych, na których opiera się analiza, znaleźć można w dokumencie roboczym służb Komisji SWD(2015) 169 dotyczącym sytuacji młodych ludzi w UE.

⁽³⁾ O ile nie wskazano inaczej.

⁽⁴⁾ Wskaźnik Eurostatu dotyczący „osób wcześniej kończących kształcenie i szkolenie” w grupie wiekowej od 18 do 24 lat obniżył się z 13,9 % w 2010 r. do 11,1 % w 2014 r. (wysokie wartości procentowe utrzymują się przede wszystkim w Hiszpanii, we Włoszech, na Malcie, w Portugalii i w Rumunii).

⁽⁵⁾ Eurostat, dane dla ludności z wyższym wykształceniem w wieku 30–34 lat.

⁽⁶⁾ Badanie Flash Eurobarometr nr 408, 2014 r.

⁽⁷⁾ Eurostat, 2014 r.

⁽⁸⁾ *Rising inequality: youth and poor fall further behind*, OECD, 2014 r.

Bierność, ubóstwo i wykluczenie nie dotyczą wszystkich jednakowo. W przypadku osób, które wchodząc w życie mają mniejsze szanse, takie niekorzystne położenie ulega przeważnie dalszemu pogorszeniu. W przypadku młodych ludzi ze środowisk migranckich, tych osiągających słabe wyniki w nauce i tych z problemami zdrowotnymi prawdopodobieństwo, że znajdą się w kategorii NEET, jest większe⁽⁹⁾. Bezrobocie wśród urodzonej w kraju młodzieży mającej rodziców imigrantów jest o prawie 50 % wyższe niż wśród innych młodych ludzi w UE⁽¹⁰⁾.

Pogłębia się przepaść między, z jednej strony, młodymi ludźmi, którzy studiuja, wierzą, że znajdą pracę, i angażują się w życie społeczne, obywatelskie i kulturalne, a z drugiej strony, tymi, którzy mają małe nadzieje na to, że ich życie będzie satysfakcjonujące, i którym zagraża wykluczenie i marginalizacja.

Podziały te mogą uszkodzić tkankę społeczną i zagrozić trwałemu wzrostowi gospodarczemu w perspektywie długookresowej⁽¹¹⁾. W kontekście starzenia się społeczeństwa w Europie integracja wszystkich młodych ludzi (przy jednoczesnym poszanowaniu ich różnorodności) staje się jeszcze pilniejszą potrzebą.

Młodym ludziom znajdującym się po niewłaściwej stronie tej linii podziału trudno jest zabrać głos w polityce. Im gorzej są oni wykształceni i im mniej zaangażowani w działalność społeczną, tym rzadziej uczestniczą w wyborach, w wolontariacie czy w działalności kulturalnej⁽¹²⁾. Młodzież NEET ma na przykład mniejsze zaufanie do instytucji publicznych i rzadziej niż rówieśnicy uczestniczy w działalności społecznej i obywatelskiej.

Rozwiązania nie można szukać w ramach jednej polityki: wszystkie polityki mogą w tym pomóc

Wszyscy ludzie młodzi zasługują na sprawiedliwe i równe szanse, ale wymaga to długoterminowych inwestycji. UE i jej państwa członkowskie muszą w odpowiednich obszarach swoich kompetencji podjąć działania w ramach wszystkich kierunków polityki, które mogą przyczynić się do poprawy perspektyw młodzieży.

Aby przekształcić pojawiające się ostatnio oznaki ożywienia gospodarczego w trwałe i zrównoważony wzrost, UE podjęła działania mające na celu wspieranie tworzenia miejsc pracy, wzrostu gospodarczego i inwestycji, w tym działania mające na celu pomoc młodym ludziom w ponownym otrzymaniu dobrej pracy. UE i państwa członkowskie mogą oprzeć swoje działania na programie gwarancji dla młodzieży,⁽¹³⁾ na Europejskim Funduszu Społecznym oraz na planie inwestycyjnym dla Europy.

Praca ma kluczowe znaczenie, ale nie zawsze jest ona wystarczająca do zapewnienia pełnej integracji. Kształcenie i szkolenie mogą zapewnić młodym ludziom umiejętności potrzebne na rynku pracy i pomóc w przewyciężeniu nierówności oraz wesprzeć awans społeczny. Pilnym wyzwaniem w zakresie kształcenia i szkolenia w UE jest wystarczająco szybkie dokonanie inwestycji i przeprowadzenie modernizacji, aby wykorzystać ten potencjał⁽¹⁴⁾. Polityka młodzieżowa realizowana poza szkołą może również pomóc młodym ludziom zdobyć odpowiednie umiejętności z różnych dziedzin, tak aby przygotować ich do życia i do pracy.

Młodzi ludzie powinni mieć szansę dorastać w pluralistycznych i nastawionych na integrację społecznościach, funkcjonujących w oparciu o europejskie wartości demokratyczne, praworządność i prawa podstawowe. W celu zagwarantowania tolerancji, różnorodności i wzajemnego poszanowania europejska agenda bezpieczeństwa obejmuje działania mające na celu zajęcie się pierwotnymi przyczynami brutalnego ekstremizmu oraz zapobieganie radykalizacji postaw, w tym poprzez promowanie włączenia społecznego i uczestnictwa młodych ludzi w życiu społecznym.⁽¹⁵⁾ Po tegorocznych atakach terrorystycznych, z których pierwsze przeprowadzono w Paryżu i Kopenhadze, te złożone wyzwania nabrały nowego, pilnego charakteru. W przyjętej w Paryżu w marcu 2015 r. deklaracji unijni ministrowie edukacji i Komisja zobowiązali się do podjęcia dalszych działań w celu ochrony wartości europejskich.

3. Działania UE i państw członkowskich w latach 2013–2015⁽¹⁶⁾

3.1. Działania UE: zatrudnienie, włączenie społeczne i zaangażowanie

Działania we wszystkich obszarach polityki UE

Zatrudnienie młodzieży i szanse na zatrudnienie były nadal najważniejszymi priorytetami w latach 2013–2015.

⁽⁹⁾ „NEETs”, Eurofound, 2012 r., i OECD, 2015 r.

⁽¹⁰⁾ *Indicators of immigrant integration – Settling in 2015*, badanie przeprowadzone wspólnie przez OECD i Komisję Europejską.

⁽¹¹⁾ *In it together: why less inequality benefits all*, OECD, maj 2015 r.

⁽¹²⁾ Badanie Flash Eurobarometr nr 408, 2014 r.

⁽¹³⁾ Zalecenie Rady w sprawie ustanowienia gwarancji dla młodzieży, (Dz.U. C 120 z 26.4.2013, s. 1).

⁽¹⁴⁾ Wspólne sprawozdanie z wdrażania strategicznych ram europejskiej współpracy w dziedzinie kształcenia i szkolenia, COM(2015) 408.

⁽¹⁵⁾ Dok. COM(2015) 185.

⁽¹⁶⁾ Bardziej szczegółowe informacje znajdują się w dokumencie roboczym służb Komisji (SWD(2015) 168) dotyczącym wyników otwartej metody koordynacji w dziedzinie młodzieży; http://ec.europa.eu/youth/policy/implementation/report_en.htm.

W celu poprawy efektów edukacyjnych państwa członkowskie podjęły działania w ramach europejskiego semestru, aby zrealizować główne cele strategii „Europa 2020” poprzez zmniejszenie odsetka osób wcześniej kończących naukę oraz zachęcanie do podejmowania studiów wyższych. Podstawę dla ich wysiłków stanowiły również strategiczne ramy europejskiej współpracy w dziedzinie kształcenia i szkolenia oraz program Erasmus+. Od 2012 r., zgodnie z zaleceniem Rady w sprawie walidacji uczenia się pozaformalnego i nieformalnego, państwa członkowskie rozpoczęły wprowadzanie środków umożliwiających młodym ludziom jak najlepsze wykorzystanie wiedzy i umiejętności zdobytych poza edukacją formalną.

UE i państwa członkowskie podjęły się zmniejszenia bezrobocia wśród młodzieży poprzez ułatwianie przechodzenia od nauki do pracy. W 2013 r. wprowadzona została gwarancja dla młodzieży jako ramy strukturalne do oferowania młodym ludziom zatrudnienia, przygotowania zawodowego, stażu lub dalszego kształcenia w ciągu czterech miesięcy od opuszczenia szkoły lub uzyskania statusu osoby bezrobotnej. W ramach EFS i Inicjatywy na rzecz zatrudnienia ludzi młodych przeznaczono co najmniej 12,7 mld EUR na aktywizację i zatrudnianie młodzieży. Około 27 mld EUR z EFS wydanych będzie w latach 2014–2020 na środki w zakresie edukacji. Młodzi ludzie skorzystają również pośrednio z ok. 11 mld EUR ze środków EFS na inne inicjatywy, takie jak modernizacja służb zatrudnienia lub wspieranie samozatrudnienia. Oczekuje się, że działania w ramach Inicjatywy na rzecz zatrudnienia ludzi młodych będą wspierać współpracę między różnymi instytucjami i służbami, aby w zintegrowany sposób pomagać zwłaszcza młodzieży NEET.

Od 2013 r. europejski sojusz na rzecz przygotowania zawodowego zapewnia wsparcie ze strony sektora prywatnego, a od 2014 r. zalecenie Rady w sprawie ram jakości staży⁽¹⁷⁾ ma na celu ułatwianie kształcenia o wysokiej jakości oraz zapewnianie sprawiedliwych warunków pracy. Komisja udoskonaliła informowanie młodych osób poszukujących pracy w systemie EURES służącym do wymiany informacji o ofertach pracy i zainicjowała działanie „Twoja pierwsza praca z EURES-em”, aby pomóc młodym ludziom w znalezieniu pracy za granicą.

W związku z europejską agendą bezpieczeństwa i deklaracją paryską państwa członkowskie podjęły się zwiększenia wysiłków na rzecz włączenia i uczestnictwa wszystkich młodych ludzi w życiu społecznym. Poprzez działania obejmujące m.in. Europejski Tydzień Młodzieży Komisja zmobilizowała społeczeństwo obywatelskie do pracy na rzecz włączenia społecznego, aktywności obywatelskiej i dialogu międzykulturowego. Wszystkie te sfery objęte zostaną większym finansowaniem w ramach programu Erasmus+. Działania te uzupełniają pracę finansowanej z unijnego budżetu sieci upowszechniania wiedzy o radykalizacji postaw (RAN), która podkreśla prewencyjną rolę edukacji oraz uczenia krytycznego myślenia i wartości demokratycznych w zwalczaniu radykalizacji postaw. W tym kontekście Komisja podkreślała znaczenie zachęcania młodych ludzi do krytycznego myślenia w odniesieniu do ekstremistycznych haseł⁽¹⁸⁾ i potencjał programu Erasmus+ w zakresie wspierania mobilności edukacyjnej i partnerstw pomiędzy zainteresowanymi stronami, które mogą ostatecznie pomóc młodzieży wykształcić odporność na ekstremistyczne ideologie⁽¹⁹⁾.

Konkretne działania w zakresie polityki młodzieżowej

Współpraca unijna koncentrowała się na włączeniu społecznym i wzmocnieniu pozycji młodzieży, w tym na korzystaniu przez nią ze swoich praw oraz na udziale w życiu politycznym. Rada zaapelowała o zwiększenie wkładu polityki młodzieżowej w realizację celów strategii „Europa 2020” i potwierdziła, że zamierza działać na rzecz większego włączenia społecznego młodzieży NEET i promowania przedsiębiorczości wśród młodzieży.

Praca z młodzieżą jest od 2013 r. jednym z priorytetów agendy UE na rzecz młodzieży. Przeprowadzone przez Komisję badanie wykazało wartość, jaką praca z młodzieżą ma dla młodych ludzi w różnych aspektach ich życia⁽²⁰⁾, a w 2015 r. na drugiej europejskiej konwencji w sprawie pracy z młodzieżą określono najpilniejsze wyzwania i zaapelowano o opracowanie europejskiego programu na rzecz pracy z młodzieżą⁽²¹⁾. Ponadto Rada wezwała Komisję, by ta rozważyła przedstawienie wniosku w sprawie zalecenia Rady na temat pracy z młodzieżą, w świetle wyników odnośnych badań i prac grupy ekspertów.

W związku z obawami dotyczącymi wycofywania się młodych ludzi z tradycyjnych form uczestniczenia w życiu społecznym Komisja zgromadziła dowody⁽²²⁾ na to, że są oni nadal zainteresowani takim uczestnictwem, ale chcieliby mieć więcej różnorodnych kanałów jego realizacji. Wyzwaniem dla decydentów politycznych będzie opracowanie najodpowiedniejszego sposobu odpowiedzi na te oczekiwania. Rezolucja Rady z 2015 r. w sprawie stymulowania zaangażowania politycznego młodych ludzi w życie demokratyczne w Europie stanowi ramy umożliwiające odpowiedź na to wyzwanie.

⁽¹⁷⁾ Dz.U. C 88 z 27.3.2014, s. 1.

⁽¹⁸⁾ COM(2013) 941 – „Zapobieganie radykalizacji prowadzącej do terroryzmu i agresywnego ekstremizmu: Wzmocnienie działań UE”

⁽¹⁹⁾ http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/networks/radicalisation_awareness_network/about-ran/ran-prevent/index_en.htm

⁽²⁰⁾ Badanie zatytułowane „Value of youth work in the EU”, 2014 r.; sprawozdania grupy ekspertów na temat kreatywności i potencjału innowacyjnego młodych ludzi i podejścia jakościowego w pracy z młodzieżą.

⁽²¹⁾ <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-79-2014-INIT/pl/pdf>

⁽²²⁾ Badanie zatytułowane „Youth participation in democratic life”, 2013 r.

Od polityki do rzeczywistych zmian w terenie: Erasmus+

W 2014 r. UE uruchomiła Erasmus+, unijny program na rzecz kształcenia, szkolenia, młodzieży i sportu. Dysponując budżetem w wysokości 14,7 mld EUR na okres do 2020 r., Erasmus+ wspiera mobilność edukacyjną czterech milionów młodych ludzi i edukatorów, przy czym 10 % budżetu zarezerwowane jest na aktywność młodzieży, co finansuje udział około 400 000 osób w wymianie młodzieży i 100 000 w wolontariacie europejskim (EVS). Stanowi to wzrost środków o 80 % w porównaniu z poprzednim programem „Młodzież w działaniu”.

Erasmus+ zapewnia lepsze niż wcześniej powiązanie polityki z programem. Finansuje on strategiczne partnerstwa między organizatorami kształcenia, stymulując współpracę międzysektorową. Instrument Youthpass⁽²³⁾ wspierał nadal uznawanie uczenia się pozaformalnego i nieformalnego: od wprowadzenia certyfikatów krajowe agencje ds. młodzieży wydały ich niemal 250 000. W celu poszerzenia oddziaływania Youthpass Rada zaproponowała, by również w innych sektorach wprowadzić wzorowane na nim krajowe narzędzia potwierdzania efektów uczenia się i wspierać ich stosowanie.

Szerszy zasięg działania

Wykorzystując zarówno instrumenty działające w oparciu o internet, jak i inne metody, Komisja podjęła działania na rzecz lepszego informowania młodzieży o możliwościach oferowanych przez polityki i programy UE. Co ważniejsze, starała się również poznać jej poglądy i pomysły. Z liczbą 1,5 mln wizyt (w roku 2014) na stronie internetowej Europejski Portal Młodzieżowy stał się głównym filarem tych działań, rozpowszechniając informacje o możliwościach związanych z wolontariatem transgranicznym i zapewniając dostęp do informacji sieci EURES dotyczących ofert pracy i stażu. W 2015 r. Komisja zebrała od młodych ludzi pomysły w ramach programu „Ideas Labs” (Laboratoria pomysłów) podczas Europejskiego Tygodnia Młodzieży, w którym ogółem uczestniczyło 137 000 osób w ramach różnych organizowanych imprez i 1,2 mln za pośrednictwem mediów społecznościowych.

Komisja będzie dalej ulepszać formę i poprawiać funkcjonalność Europejskiego Portalu Młodzieżowego oraz innych platform internetowych. Będzie ona też ściślej współpracować z sieciami mającymi bezpośredni kontakt z młodzieżą, takimi jak sieć Eurodesk, skupiąca 1 200 specjalistów w dziedzinie informacji.

3.2. Działania państw członkowskich

Państwa członkowskie w coraz większym stopniu realizują przekrojową politykę na rzecz młodzieży, w której kluczowymi kwestiami są zatrudnienie oraz włączenie społeczne i obywatelskie. Podjęły one szereg działań na rzecz integracji młodych ludzi na rynku pracy, często w ramach gwarancji dla młodzieży i przy wsparciu funduszy UE dostępnych w ramach EFS oraz Inicjatywy na rzecz zatrudnienia ludzi młodych. Ponadto przy bezpośrednim wsparciu Komisji przeprowadzono w 2014 r. 18 projektów pilotażowych na małą skalę. Wszystkie państwa członkowskie przedłożyły plany wdrażania gwarancji dla młodzieży. Postępy w ich realizacji oceniane są w ramach europejskiego semestru. Większość państw członkowskich włączyła organizacje młodzieżowe, a dwie trzecie z nich także służby na rzecz młodzieży, do partnerstw ustanowionych w związku z programem gwarancji dla młodzieży.

W odpowiedzi na obawy dotyczące rosnącego wykluczenia społecznego młodych ludzi niemal wszystkie państwa członkowskie podjęły działania mające na celu poprawę włączenia społecznego młodzieży NEET. Większość z nich podjęła działania na rzecz poprawy dostępu młodzieży do usług wysokiej jakości, a 80 % udzieliło wsparcia pracy z młodzieżą i ośrodkom dla młodzieży. Pracę z młodzieżą w całej Europie dotknęły jednak cięcia budżetowe⁽²⁴⁾, podczas gdy rosnący odsetek młodzieży zagrożonej ubóstwem i wykluczeniem powoduje wzrost zapotrzebowania na odpowiednie działania.

Jeżeli chodzi o uczestnictwo w życiu społecznym, 27 państw członkowskich opracowało mechanizmy dialogu z młodzieżą, 25 państw zapewniło wsparcie ze środków publicznych dla organizacji młodzieżowych, a dwie trzecie państw promowało korzystanie z mediów internetowych i zapewniło większe możliwości prowadzenia debaty. Państwa członkowskie starały się włączać w działania młodzież reprezentującą pełne spektrum społeczno-ekonomiczne, jednak z uwagi na utrzymujący się niewielki udział przedstawicieli niektórych grup decydenci polityczni na wszystkich szczeblach władzy mogą wciąż uczynić więcej, by zaangażować grupy niedostatecznie reprezentowane.

4. Zarządzanie ramami współpracy na rzecz młodzieży w latach 2013–2015 i ich realizacja

Sprawozdania państw członkowskich z realizacji ram współpracy stanowią solidną podstawę dalszej unijnej współpracy na rzecz młodzieży. Ramy współpracy pomogły przyspieszyć realizację krajowych programów działań na rzecz młodzieży oraz pogłębić współpracę międzysektorową w tej dziedzinie, poparte odpowiednimi dowodami i wymianą doświadczeń.

⁽²³⁾ Youthpass jest instrumentem uznawania pozaformalnego i nieformalnego uczenia się stosowanym w odniesieniu do młodzieży; jest on stosowany w projektach finansowanych ze środków programu Erasmus+ przeznaczonych dla młodzieży. <https://www.youthpass.eu/pl/youthpass/>.

⁽²⁴⁾ Badanie zatytułowane *Value of youth work in the EU*, 2014 r.

Aby uczynić realizację ram współpracy skuteczniejszą, Komisja i państwa członkowskie mogłyby usprawnić wzajemną wymianę odpowiednich danych i innych stosownych dowodów niezwiązanych bezpośrednio z młodzieżą. Jednocześnie mogłyby je wykorzystać jako podstawę bardziej ukierunkowanej na osiągnięcie konkretnych wyników polityki dotyczącej młodzieży. Zarówno Komisja, jak i państwa członkowskie powinny wspierać wprowadzanie problematyki młodzieżowej do innych dziedzin polityki. Na szczeblu UE wzajemne uczenie się może zostać zróżnicowane, np. poprzez stworzenie dodatkowych możliwości w zakresie partnerskiego uczenia się, dostosowanych do różnych potrzeb państw członkowskich. Usystematyzowany dialog z młodzieżą powinien obejmować szersze spektrum młodzieży.

Główne działania i instrumenty opisane są szczegółowo poniżej.

Ramy współpracy jako czynnik wpływający na programy działań

Ramy współpracy dały silny impuls dla krajowych programów działań na rzecz młodzieży. Od 2010 r. niemal wszystkie państwa członkowskie podjęły w tej dziedzinie inicjatywy lub ustanowiły odpowiednie instrumenty. W dwóch trzecich z nich ramy współpracy umocniły krajowe priorytety polityki młodzieżowej, a w jednej trzeciej z nich miały one konsekwencje na szczeblu lokalnym i regionalnym. Jednocześnie państw członkowskich zmieniło zgodnie z tymi ramami swoją krajową politykę młodzieżową.

Ramy współpracy zachęcały do współpracy międzysektorowej. Niemal wszystkie państwa członkowskie mają zinstytucjonalizowane mechanizmy zapewniające podejście międzysektorowe do polityki młodzieżowej, takie jak struktury międzyresortowe i regularne spotkania między ministerstwami.

Pierwszy przyjęty przez Radę unijny plan prac na rzecz młodzieży (2014–2015) miał na celu stymulowanie wdrażania ram współpracy, a w związanych z nim działaniach wzięła udział większość państw członkowskich. Dwadzieścia trzy państwa wyraziły opinię, że cele planu prac udało się zrealizować i że odzwierciedlał on dobrze krajowe priorytety, niektóre państwa wyraziły jednak obawy, że istnieje ryzyko stosowania niespójnych lub równoległych podejść do dziesięcioletnich ram współpracy.

Tworzenie polityki opartej na solidnych dowodach: zmiany ilościowe i jakościowe

Sytuacja młodych ludzi w UE oceniana jest regularnie w oparciu o zestawienie 41 wskaźników dotyczących warunków mających wpływ na młodzież⁽²⁵⁾. Państwa członkowskie w coraz większym stopniu wykorzystują te wskaźniki, choć jak dotąd nie osiągnięto jeszcze systematycznej, ukierunkowanej na wyniki polityki młodzieżowej.

Wskaźniki te i dalsze dane otrzymane od Eurostatu, Europejskiej Fundacji na rzecz Poprawy Warunków Życia i Pracy, a także dzięki partnerstwu między Komisją a Radą Europy, w szczególności pochodzące z analizy przeprowadzonej przez Zespół Naukowców Prowadzących Badania nad Europejską Młodzieżą (PEYR), będą stanowić dla państw członkowskich i Komisji pomoc w identyfikowaniu nowych tendencji i w dostosowywaniu priorytetów.

Komisja i państwa członkowskie powinny udostępniać te dane – wykraczające poza zakres polityki młodzieżowej – innym podmiotom pracującym z młodzieżą. Na szczeblu UE ten nowy instrument monitorowania sytuacji młodzieży⁽²⁶⁾ zapewnia wygodny dla użytkownika dostęp do danych przez internet. Od 2016 r. nowa encyklopedia internetowa Youth Wiki będzie zawierać aktualne informacje na temat polityk krajowych, ustawodawstwa i programów dotyczących młodzieży. Zostanie to uzupełnione o nowe ramy wskaźników do monitorowania gwarancji dla młodzieży, dla których pierwszych danych należy się spodziewać pod koniec 2015 r.

Wzajemne uczenie się: wymiana doświadczeń

Państwa członkowskie uczyły się od siebie wzajemnie, głównie poprzez udział w posiedzeniach grup eksperckich. W latach 2013–2015 specjaliści badali sposoby wspierania potencjału kreatywności i innowacyjności młodzieży, znaczenie pracy z młodzieżą dla stawiania przez młodych ludzi czoła wyzwaniom związanym z kryzysem oraz jakość pracy z młodzieżą. Ustalenia z tych badań wykorzystano w pracach Rady, a także w dyskusjach prowadzonych w ramach Forum Kształcenia, Szkolenia i Młodzieży⁽²⁷⁾. Sprawozdanie z 2015 r. dotyczące jakości pracy z młodzieżą⁽²⁸⁾ stało się podstawą konkluzji Rady w sprawie wzmocnienia pracy z młodzieżą w celu tworzenia spójnych społeczeństw⁽²⁹⁾. Wezwano w nich do stworzenia instrumentu odniesienia i wytycznych dotyczących jakości pracy z młodzieżą w krajowych organizacjach działających w tej dziedzinie.

Państwa członkowskie uczyły się wzajemnie od siebie poprzez działania zorganizowane w ramach partnerstwa pomiędzy Komisją a Radą Europy; mniejsze grupy państw członkowskich organizowały własną wymianę poglądów na temat kwestii leżących we wspólnym interesie, takich jak praca z młodzieżą na szczeblu lokalnym.

⁽²⁵⁾ SEC(2011) 401.

⁽²⁶⁾ http://ec.europa.eu/youth/dashboard/index_en.htm.

⁽²⁷⁾ Rezolucja Rady w sprawie planu prac Unii Europejskiej na rzecz młodzieży na lata 2014–2015 z dnia 20 maja 2014 r.

⁽²⁸⁾ *Dobra jakościowo praca z młodzieżą – wspólne ramy dla dalszego rozwoju pracy z młodzieżą*, http://ec.europa.eu/youth/library/reports/quality-youth-work_en.pdf.

⁽²⁹⁾ Maj 2015 r.

Aby móc optymalnie wykorzystać różne działania w zakresie wzajemnego uczenia się, kolejny plan prac powinien obejmować stworzenie elastycznych ram ułatwiających dostęp do informacji i do wyników tych działań. Powinien on zachęcać do wykorzystania ustaleń i pomóc znajdować partnerów o wspólnych zainteresowaniach.

Usystematyzowany dialog: poszerzenie zasięgu działania i umocowanie dialogu w agendzie politycznej

Usystematyzowany dialog w UE między decydentami politycznymi, młodzieżą i jej przedstawicielami jest powszechnie postrzegany jako obiecujący instrument umożliwiający wysłuchanie głosu młodzieży. Pierwszy 18-miesięczny cykl dialogu, który zakończył się w 2011 r., przyczynił się do opracowania kolejnych inicjatyw UE na rzecz zwalczania bezrobocia wśród młodzieży. W latach 2013–2015 w ramach dialogu zajmowano się włączeniem społecznym i wzmocnieniem pozycji młodzieży. Poczynione w rezultacie zalecenia zostały następnie omówione w Radzie.

Usystematyzowany dialog ulegał od 2013 r. zmianom i jest lepiej umocowany w agendzie polityki młodzieżowej. Liczba uczestników wzrosła ponad dwukrotnie, a w ostatnim cyklu wypowiedziało się około 40 000 młodych ludzi, wielu z nich w imieniu większych grup. Stanowi on ponadto inspirację dla coraz bardziej zauważalnego dialogu na szczeblu krajowym.

Potencjał usystematyzowanego dialogu nie został jeszcze w pełni wykorzystany: nadal nie udaje się dotrzeć do większej grupy młodych ludzi mających mniej szans i słabszy głos na arenie politycznej. Komisja wspiera poszerzanie zasięgu poprzez dotacje z programu Erasmus + na wsparcie wysiłków krajowych oraz poprzez uruchomione w 2014 r. internetowe narzędzie konsultacji. Kolejnym wyzwaniem jest monitorowanie wykorzystania rezultatów dialogu w polityce na szczeblu unijnym i krajowym. Ponadto, mając na uwadze rozliczalność oraz aby motywować młodzież do dalszego zaangażowania, decydenci polityczni na wszystkich szczeblach powinni udzielać lepszych informacji zwrotnych w odniesieniu do odpowiedzi młodzieży za pośrednictwem Europejskiego Portalu Młodzieżowego i krajowych grup roboczych. Wyniki sprawozdania UE z 2015 r. na temat młodzieży oraz bieżącej oceny śródkresowej ram europejskiej współpracy na rzecz młodzieży mogą stanowić inspirację dla przyszłych usprawnień usystematyzowanego dialogu.

5. Dalsza współpraca na rzecz młodzieży w UE (2016–2018)

Równy dostęp do edukacji i miejsc pracy oraz możliwości uczestnictwa w społecznościach sprzyjających włączeniu społecznemu

W oparciu o priorytety polityczne UE, sprawozdania państw członkowskich dotyczące realizacji ram współpracy oraz zebrane dane i dowody, priorytetami przyszłego cyklu roboczego ram współpracy powinny być:

- większe włączenie społeczne wszystkich młodych ludzi, z uwzględnieniem podstawowych europejskich wartości,
- większe uczestnictwo wszystkich młodych ludzi w życiu demokratycznym i obywatelskim w Europie,
- ułatwienie młodym ludziom przechodzenia z etapu młodości do wieku dorosłego, ze szczególnym uwzględnieniem integracji na rynku pracy.

W odniesieniu do tych priorytetów i mimo tego, że działania państw członkowskich i Komisji nakierowane są na wszystkich młodych ludzi, szczególną uwagę należy zwrócić na następujące grupy:

- młodzi ludzie zagrożeni marginalizacją,
- młodzież niekształcąca się, niepracująca ani nieszkoląca się (NEET),
- młodzi ludzie ze środowisk migranckich, w tym nowoprzybyli imigranci i uchodźcy.

Komisja i państwa członkowskie podejmą w tych obszarach działania, m.in. wykorzystując unijny plan prac na rzecz młodzieży, instrumenty ustanowione dla ram współpracy, a w razie potrzeby także działania wspólne z innymi obszarami polityki, tak aby wspierać:

- włączenie społeczne i praktyki informacyjne w celu dotarcia do młodych ludzi z różnych środowisk, zwłaszcza tych z grup defaworyzowanych, w celu zapewnienia ich pełnego uczestnictwa w życiu społecznym i obywatelskim,
- potencjał pracy z młodzieżą, organizacji młodzieżowych i sieci do działania na rzecz integracji społecznej poprzez wspieranie zaangażowania młodych ludzi w społecznościach, ich uczestnictwa w wolontariacie oraz napędzania pozytywnych zmian społecznych,
- uznanie jakości pracy z młodzieżą, budowanie jej potencjału dotarcia do młodzieży i zdolności reagowania na zmiany społeczne i technologiczne oraz na zmiany zachowań,
- nowe formy uczestnictwa w procesach demokratycznych i dostęp do wpływania na decyzje polityczne z wykorzystaniem narzędzi internetowych i innych,

- zmieniający się popyt na umiejętności, w tym dotyczące spraw związanych z aktywnością obywatelską, mediami i umiejętnościami cyfrowymi, krytycznym myśleniem i zrozumieniem międzykulturowym,
- dostęp młodzieży do przysługujących jej praw podstawowych i niedyskryminacyjnych praktyk oraz zrozumienia międzykulturowego, oraz
- wolontariat, w tym za pośrednictwem programów unijnych, takich jak wolontariat europejski i nowa inicjatywa Wolontariusze Pomocy UE, jako sposób łączenia uczenia się z zaangażowaniem obywatelskim⁽³⁰⁾; większą komplementarność działań krajowych i międzynarodowych podmiotów w zwiększaniu udziału w transgranicznym wolontariacie i lepsze powiązanie krajowych wolontariatów z wolontariatem europejskim.

W zgodzie z powyższymi priorytetami w usystematyzowanym dialogu z młodzieżą w UE powinno się propagować włączenie społeczne wszystkich młodych ludzi do tolerancyjnych, różnorodnych i demokratycznych społeczeństw. W następnej rundzie dialogu trzeba dotrzeć do szerszych grup młodych ludzi, zwłaszcza tych, którzy jeszcze w dialogu nie uczestniczyli, między innymi dzięki wykorzystaniu lżejszych instrumentów zachęcających do zaangażowania, dostosowanych do potrzeb i zwyczajów młodzieży.

Polityka młodzieżowa w ramach szerszej agendy UE

Polityka młodzieżowa nie może działać w izolacji. Współpraca i komplementarność z takimi dziedzinami polityki, jak zatrudnienie, kształcenie, szkolenie, zdrowie i dobra kondycja, kultura, media cyfrowe, zrównoważony rozwój, aktywność obywatelska i sport, ma kluczowe znaczenie.

Dzięki swoim mechanizmom ramy współpracy mogą stanowić podstawę tego rodzaju współdziałania. W ramach unijnego planu prac Komisja i państwa członkowskie mogą dalej wdrażać i udoskonalać międzysektorowe struktury i metody pracy. Przyczynia się to do osiągnięcia ogólnych celów związanych z młodzieżą, którymi są: stwarzanie większych, a przy tym równych szans wszystkim młodym ludziom w dziedzinie edukacji i na rynku pracy oraz promowanie aktywności obywatelskiej, włączenia społecznego i solidarności wszystkich młodych ludzi.

Europejska współpraca na rzecz młodzieży powinna być częścią szerszej strategii politycznej dla młodzieży. Aby działania przyniosły realne rezultaty, decydenci polityczni na szczeblu UE i państw członkowskich muszą współpracować ze specjalistami, podmiotami świadczącymi usługi, edukatorami i lokalnymi przedsiębiorstwami, aby zmobilizować zasoby i środki, które pozwolą dotrzeć do takiej liczby młodych ludzi, która będzie stanowić masę krytyczną. Powinni oni dążyć do opracowania innowacyjnych rozwiązań dla złożonych zjawisk, jakimi są marginalizacja, wykluczenie i brak zaangażowania.

Do tego wszystkiego dochodzi jeszcze pilna potrzeba intensyfikacji wysiłków. Aby dać większej liczbie młodych ludzi rzeczywiste perspektywy stania się pełnoprawnymi, zaangażowanymi członkami swoich społeczności, potrzebujemy kompleksowego podejścia do stojących przed nami wyzwań. Wymaga to spójnego programu politycznego, wspieranego przez program Erasmus+, gwarancję dla młodzieży i unijne instrumenty finansowania mające szerszy zasięg, takie jak EFS i Inicjatywa na rzecz zatrudnienia ludzi młodych. Tam gdzie jest to możliwe, należy wspierać te wysiłki z zasobów krajowych i regionalnych.

⁽³⁰⁾ Na szczeblu UE, pomimo podwojenia liczby beneficjentów w ramach wolontariatu europejskiego, wolontariat transgraniczny jest wciąż niewielki.